

Управління
школою

УДК 37.091.12:
005.963(477-25)

Лариса КАБАН

Вчений секретар КВНЗ КОР
“Академія неперервної освіти”

Ольга РОКИЦЬКА

Методист відділу музейної освіти та бібліотечної справи КВНЗ КОР
“Академія неперервної освіти”

ІСТОРІЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ:

ВІД ІНСТИТУТУ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЧИТЕЛІВ ДО АКАДЕМІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається історичний шлях розвитку Київського обласного інституту удосконалення вчителів за період його заснування в 1939 році до 1999 року, часу створення Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів, а також Академії неперервної освіти – у 2015 році.

Ключові слова: історія освіти, післядипломна педагогічна освіта, інститут удосконалення вчителів, академія неперервної освіти.

За висловом видатного німецького філософа Георга Гегеля: “*Без знання минулого не можна зрозуміти сьогодення і тим паче розвинути майбутнє*”. У наведеній сентенції відображено мету публікації – висвітлити надбання закладу післядипломної педагогічної освіти через призму його історичного становлення.

Початок історії Академії неперервної освіти як навчального закладу післядипломної педагогічної освіти відноситься до довоєнного періоду розвитку системи підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів. За визначенням дослідника С. Крисюка, цей період розпочинається у 1931 році, його мета полягає у створенні унітарної, авторитарної системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до загальних

тенденцій розвитку післядипломної освіти в СРСР [3]. Визначною подією періоду є створення Інститутів удосконалення учителів у кожній області, на які поклалися завдання щодо надання учителям необхідної освіти і спеціальних знань з окремих предметів.

Отже, 21 лютого 1939 року було видано наказ Народного комісаріату освіти УРСР № 1203 “Про організацію обласних інститутів удосконалення вчителів у Київській та Харківській областях”, відповідно до якого із серпня 1939 року розпочав функціонувати **Київський обласний інститут удосконалення вчителів**. Додатком до наказу прикладалося Положення про обласні інститути удосконалення вчителів УРСР, в якому чітко визначалися форми роботи інституту, навчально-методична база, структура та керівництво інституту, а також цілі і завдання навчальних закладів

такого типу. Зокрема зазначалося: “Інститут діє на засадах вищого навчального закладу і має своєю ціллю всестороннє і систематичне вдосконалення кваліфікації кадрів народної освіти області”. Відповідно до Положення слухачами інституту вважалися такі працівники народної освіти: учителі, завідувачі початковими школами, директори семирічних і середніх шкіл, їхні заступники з навчальної частини, викладачі, працівники районних педагогічних кабінетів, шкільні інспектори, завідувачі міськими і районними відділами народної освіти.

Навчально-матеріальною базою, на основі якої розпочав роботу інститут, був обласний методичний кабінет. *Першими слухачами курсів стали* вчителі початкових класів, завідувачі початкової школи, директори семирічних та середніх шкіл – усього **850 педагогічних працівників**. Організаційну роботу проводили навчально-методичні кабінети інституту, зміст курсів забезпечували науковці із Українського науково-дослідного інституту педагогіки, Київського педагогічного інституту та Київського державного університету.

На основі вивчення архівних джерел встановлено, що з початком роботи інституту в 1939/1940 н.р. було організовано кілька навчально-методичних кабінетів: педагогіки, початкової школи, мови та літератури, математики та фізики, біології та хімії, географії

НОВІ ЗАВДАННЯ – МОБІЛІЗАЦІЯ ЗУСИЛЬ СПІВРОБІТНИКІВ ОІУВ

Після Республіканської наради активу працівників народної освіти, що відбулася у липні 1944 року в м. Києві, перед інститутами удосконалення вчителів постали завдання щодо підвищення рівня учителів, розроблення програмного і навчально-методичного забезпечення навчально-виховного процесу. *Київським обласним інститутом удосконалення вчителів було здійснено такі заходи:*

- зібрано відомості про мережу шкіл на Київщині;
- обстежено всі школи Київської області щодо їх готовності до навчання, забезпечення підручниками, навчальними приладами і педагогічними кадрами;
- вивчено матеріальний стан учителів;
- проведено наради для директорів закладів освіти і їхніх заступників з питань відновлення та організації навчально-виховної роботи школи;
- організовано консультації з працівниками райпедкабінетів щодо планування навчально-методичної роботи;
- розроблено календарні плани з окремих предметів і надіслано їх в райпедкабінети (у зв'язку з тим, що були відсутні програми з історії, математики, російської мови та літератури).

Серед труднощів, що постали перед керівництвом інституту, – питання добору наукових працівників. Перешкодою до залучення науковців і висококваліфікованих педагогів до інституту були незадовільні умови праці, нижча зарплата у працівників закладу порівняно з учителями середньої школи, відсутність будь-якого забезпечення навчальним наочним приладдям, промисловими товарами тощо.

Водночас колектив інституту продовжував роботу над підвищенням рівня професійного розвитку педагогів, проводив просвітницьку роботу серед населення, виготовляв зразки наочного приладдя, готував методичні рекомендації тощо. Так, методисти інституту виставили та розіслали у школи області „*Букварні таблиці*” і методичні вказівки щодо їх використання, а до серпневих нарад напередодні 1944/1945 н.р. видали інструктивно-методичні матеріали: про зміни у програмах, зокрема з історії та військово-фізичної підготовки, про застосування „*Правил для учнів*”, матеріали для повторення і скорочення програмового матеріалу у випускних класах (4 клас, 7 клас, 10 клас), а також розробили тематику для кушових методичних об'єднань. Наукові співробітники інституту були постійними авторами публікацій у науково-методичних виданнях. *Методисти розробили Положення про районний педагогічний кабінет, з їхньої ініціативи розпочалося вивчення й поширення досвіду кращих шкіл області.* З метою підвищення рівня роботи педагогічних кабінетів, працівники інституту ініціювали й провели конкурс на кращий районний педагогічний кабінет. За підсумками цього конкурсу в 1944/1945 н.р. *кращими в області були визнані Звенигородський, Переяслав-Хмельницький, Бориспільський, Тальнівський, Уманський районні педагогічні кабінети.*

Інститут виконував свою основну місію – підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Курси проводилися за підтримки кушових методичних об'єднань на базі кращих райпедкабінетів: у містах Білій Церкві, Умані, Черкасах, Ірпені, Таращі, Переяслав-Хмельницькому, селищі міського типу Сквирі. Для віддалених районів кушові методичні об'єднання організовувались в м. Києві (на базі інституту). ▶

У час літніх канікул **1945 року** курсовою підготовкою було охоплено близько **1000 педагогів області**. Особливого значення інститут надавав підвищенню фахового рівня директорів шкіл та їхніх заступників. Із цією метою були організовані лекції та консультації за участю науковців провідних наукових установ і вищих навчальних закладів м. Києва.

У інституті **розгорнули видавничу діяльність**. Друковані матеріали науково-педагогічних і методичних працівників інституту експонувалися на **Республіканській педагогічній виставці, виставках до нарад обласного активу вчителів**.

Зважаючи на високі досягнення **Київський обласний інститут удосконалення вчителів був визнаний одним із кращих в Українській Республіці**.

Протягом року, з вересня 1945 по вересень 1946, інститут очолював **Андрій Якович Романенко**. Керівник мав великий досвід педагогічної та управлінської роботи, до війни очолював Ровенський інститут удосконалення вчителів. Згодом його запросили на роботу до Міністерства освіти і науки України.

У 1945/1946 н.р. в інституті **вперше було організовано місячні курси для новопризначених директорів і завідуючих шкіл**, на яких навчалися **120 осіб**. Програма курсів була побудована таким чином, що із **208 академічних годин майже половина припадала на практичні заняття**. Такі курси проводилися на базі кращих шкіл міста Києва. Навчанням протягом місяця були охоплені також завідувачі районними педагогічними кабінетами. Таким чином, у **1946/1947 н.р. курсову підготовку пройшли понад 2580 педагогічних працівників і управлінських кадрів регіону**.

У **1946 році** інститут започаткував обмін досвідом роботи з Московським та Ленінградським інститутами удосконалення вчителів, надання допомоги Чернівецькому інституту.

Однією з дієвих форм підвищення кваліфікації вчителів було ознайомлення їх із кращим досвідом, пропаганда творчих досягнень учителів на основі створення опорних шкіл, обласні шкіл передового педагогічного досвіду тощо. Узагальнений досвід представлявся на обласній постійно діючій виставці кращих педагогічних надбань. **Небеззаперечно можна вважати процедуру вибіркового обстеження роботи шкіл і вчителів з метою аналізу навчальної діяльності та визначення способів підвищення її якості. Так, кожний співробітник інституту за рік повинен був обстежити не менше 10 шкіл та 20 учителів зі свого фаху (вибір шкіл обов'язково погоджувався з облвно).**

Архівні документи засвідчують цікавий факт причетності Київського обласного інституту удосконалення вчителів до внесення змін у нормативні акти щодо підготовки учителів. Так, у лютому 1947 року в інституті відбулося засідання ради інституту за участю представників облвно, науковців УНДІП з метою розгляду актуального для того часу питання „Заходи боротьби з неуспішністю учнів у школі”. У доповіді **Б.С. Саженока** (який з вересня 1946 р. по червень 1950 обімав посаду директора ОІУВ) наводився такий показник: **в області нараховувалося 35 тис. дзургорічників. Причини неуспішності: недосконалість навчальних планів, програм, підручників, наочних приладів і недостатня підготовка вчителів. На нараді зазначалось, що педучилища готують спеціалістів з низьким рівнем підготовки. Як наслідок, з метою поліпшення якості підготовки вчителів початкових шкіл у 1946 році було ухвалено рішення Українського Уряду про переведення педагогічних училищ на чотирирічний термін навчання.**

та історії [2]. На той час обов'язки директора інституту виконував **І. Фунштейн**. Колектив під його керівництвом проводив роботу з організації підвищення кваліфікації вчителів, вивчав і корегував діяльність районних педагогічних кабінетів і кушових районних методичних об'єднань освітян. **Важливим напрямом діяльності інституту було вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду. У 1939-1940 н.р. інститутом видано понад 30 науково-методичних видань.**

Перешкодою для розвитку освітнього центру педагогів Києва і області постали події Великої Вітчизняної війни. Лише у грудні 1943 року інститут відновив роботу у тісній непристосованій кімнаті Київської школи № 39, оскільки колишнє приміщення було вщент зруйноване. У цей непростий період відродження навчального закладу 1943-1945 рр. його очолив **С.С. Куций**, який доклав чимало зусиль для відновлення роботи інституту. Так, інститут було переведено в школу № 6 м. Києва, де для його функціонування відведено 8 кімнат; проводилася організаційна робота щодо добору кадрів, відновлення матеріально-технічної бази. Навчально-методичною роботою охопили опорні школи, лабораторії, кабінети, бібліотеки. В умовах відновлення роботи шкіл на територіях, звільнених від німецько-фашистських окупантів, методисти інституту, поруч із методичною роботою, виконували також завдання інспекторського напрямку.

ЗАВДАННЯ ОІУВ у 50-і

Нове завдання, що стало перед інститутом у середині 50-х років – підготувати педагогів для організації навчально-виробничої діяльності у школі.

Для забезпечення політехнічного навчання в обласному інституті було розроблено методичні рекомендації, вказівки і посібники для вчителів. Значна увага приділялася організації кабінетів, майстерень, робочих кімнат, навчально-дослідних ділянок у школі тощо. На кінець 1958/1959 н.р. інститутом підготовлено 1100 завідуючих виробничим навчанням, що дозволило охопити всі школи Київщини із створеними класами виробничого навчання. Інститут працював над створенням навчально-методичного забезпечення восьмирічної школи, розробленням нових методів та прийомів навчання, рекомендацій для переходу школи на новий термін навчання, перебування роботи школи.

У 1958 році обласним інститутом вперше організовано технічну виставку дитячих робіт, на якій експонувалися саморобні прилади з фізики, математики, біології, хімії, моделі машин, стенди з виробничого навчання. Спершу виставка розміщувалася у приміщенні інституту, згодом – у Будинку вчителя.

З 1956/1957 н.р. на Київщині почали відкриватися школи-інтернати, відповідно в інституті був створений навчально-методичний кабінет, мета якого полягала в забезпеченні методичного супроводу діяльності навчальних закладів такого типу.

СКЛАДОВІ ЩОДЕННОЇ РОБОТИ

З архівних документів довідуємося, що працівники інституту тісно співпрацювали з інспекторами обласно: вони здійснювали перевірку письмових робіт, були членами комісії з присудження учням золотої чи срібної медалей, складали річні звіти, проектували спільні плани мережі шкіл і шкіл робітничої і сільської молоді, спецшкіл, організовували рейди перевірок колгоспних дошкільних установ та санаторних шкіл, призначали на роботу випускників педучилищ і вчителів восьмирічних курсів.

Важливим у системі післядипломної освіти педагогів регіону став 1947/1948 н.р., коли була розпочата робота з упровадження єдиної системи очно-заочного навчання вчителів і керівних кадрів народної освіти. Для організації такої роботи було розроблено "Положення про єдину очно-заочну систему підвищення кваліфікації вчителів", організовувались одноденні, дводенні, п'ятиденні і десятиденні семінари залежно від категорії освітян.

Завдяки клопотанням директора Б.С. Саженока вдалося вирішити питання про переведення інституту на вул. Хрещатик, 6. У шістьох просторах кімнатах облаштувалися кабінети педагогіки, початкової школи, мови і літератури, математики і фізики, історії і конституції, географії, біології і хімії, іноземних мов, фізкультури і естетичного виховання, дошкільного виховання, дитячих будинків.

Із червня по вересень 1950 року обов'язки директора інституту виконував Іван Іванович Буданьов. З вересня 1950 р. посаду директора обійняла Валентина Трифілівна Горонівська¹, яка з 1944 року працювала в інституті методистом кабінету фізики і математики. Валентина Трифілівна разом із співробітниками інституту організувала постійно діючу виставку педагогічних надбань, започаткувала випуск методичних бюлетнів з досвіду роботи вчителів.

Протягом 1951/1952 н.р. обов'язки директора інституту виконував О.В. Ушан.

Улітку 1951 року вперше було організовано півторамісячні курси перепідготовки вчителів початкових класів для викладання мови та математики у 5-6 класах, що зумовлювалося надмірною кількістю вчителів початкових класів. Такі курси відбувалися на базі педагогічних навчальних закладів у містах Черкасах, Умані (підготовка до викладання мови і математики), Білій Церкві (підготовка до викладання іноземної мови). Учителів навчали кращі науково-педагогічні працівники, після завершення навчання педагоги склали заліки, писали контрольні роботи та отримували посвідчення. Такою перепідготовкою було охоплено 570 учителів Київщини.

З вересня 1952 року по 1961 рік посаду директора обласного інституту обіймала Олександра Степанівна Побережна.

У червні 1957 року інститут вперше організував і провів місячні курси для завідуючих шкільними бібліотеками.

У 50-х роках робота обласного інституту була спрямована на підвищення ідейно-політичного та фахового рівня педагогічних працівників області; запровадження єдиної системи очно-заочного навчання вчителів, керівників шкіл, завідуючих райвно, завідуючих райпедкабінетами, на основі лекцій, проведення семінарів, нарад, педчитань, конференцій, консультацій, вивчення передового педагогічного досвіду.

¹ Див. віз на С. 83.

СХОДИНКИ ЗРОСТАННЯ ТА ТРАНСФОРМУВАННЯ ЗАКЛАДУ

У 1960 році Міністерство освіти затвердило нове Положення про обласні інститути удосконалення вчителів. Відповідно до цього документа робота інституту спрямовувалася на пошуки більш ефективних форм і методів організації діяльності навчального закладу.

Із 1961 до 1973 року інститут очолювала **Інна Степанівна Міщенко**, Заслужений учитель України.

У 60-х роках інститут спрямував свою роботу на успішне виконання завдань, які стосувалися запровадження в Україні до 1970 року загальнообов'язкової середньої освіти. Методисти інституту надавали кваліфіковану допомогу школам, відділам народної освіти, вчителям, керівникам шкіл, організаторам позакласної і позашкільної роботи, класним керівникам, вихователям шкіл і груп продовженого дня, піонервожатим і шкільним бібліотекарям. Зміст програм освітньої діяльності підвищення фахової кваліфікації педагогічних працівників реалізовувався у таких формах проведення навчання, як обласні і районні семінари, науково-практичні конференції, педагогічні читання, практичні заняття, видання збірок з досвіду роботи кращих вчителів і шкіл, методичних листів, розробок, організації педагогічних виставок, забезпечення самоосвіти вчителів.

У 1968 році для покращення роботи інституту було виділено чотири поверхові приміщення на вул. **Артема, 18** (м. Київ); інститут розмістився на третьому і четвертому поверхах. Директором **І.С. Міщенко** ініційовано перепланування будівлі, обладнано кабінети та аудиторії. У 12 кімнатах розмістилися кабінети, адміністративна частина, лекційний зал (**130 місць**), бібліотека (фонд складав **19020 одиниць**), читальний зал (**40 місць**). На четвертому поверсі була обладнана виставка передового педагогічного досвіду. З метою надання допомоги школам і вчителям із забезпечення методичною і навчальною літературою в інституті було укомплектовано 5 пересувних бібліотечок. Відповідно до вимог були влаштовані фізичний, хімічний та біологічний кабінети. Однак інститут не було забезпечено приміщенням для проведення курсів та семінарів, організації роботи фільмотеки, майстерень та гуртожитку. Слухачі курсів, як і в попередні роки, розміщувалися на приватних квартирах.

Система підвищення кваліфікації у цей період набула нового змісту, спрямовувалася насамперед на виконання Постанови колегії Міністерства освіти від 30.12.1968 р. *“Про поглиблену перепідготовку вчителів 5-10 класів шкіл Української РСР при вищих учбових закладах”*. Така перепідготовка здійснювалася за планами, розробленими Центральним інститутом удосконалення вчителів, на базі вищих навчальних закладів та освітніх установ Києва.

У 1970 році ухвалено *Статут середньої загальноосвітньої школи*, у якому було визначено форми і способи здобуття середньої освіти. **Завдання інституту – розроблення плану заходів, спрямованих на виконання зазначеного документа**. У цей період весь процес навчально-виховної роботи був заідеологізований, тому особливу увагу інститут приділяв питанню підвищення ідейного і науково-теоретичного рівня підготовки вчителів, удосконалення їхньої педагогічної майстерності.

Працівниками інституту проводилася робота з підготовки вчителів до викладання за новими навчальними програмами. Велика увага приділялася підготовці учителів до проведення факультативних курсів як нової форми позаурочної роботи.

На початку 80-х років ХХ століття постала **потреба у реформуванні загальноосвітньої і професійної школи**. Зміст навчально-виховної роботи формувався під впливом тогочасної панівної ідеології, тому насамперед актуальності набуло питання патріотичного та інтернаціонального виховання учнів.

У 1973-1974 роках на посаді директора інституту працювала **Валентина Матвіївна Філіпенко**. Із 1974 року по 1987 рік посаду директора інституту обіймала заслужений учитель України **Олена Федорівна Кіктева**, яка ініціювала нововведення, пов'язані зі змінами у програмах освітньо-вихов-

ної роботи в дошкільних закладах і середніх школах. У вирішенні психолого-педагогічних проблем освіти працівники інституту співпрацювали із Центральним інститутом удосконалення вчителів та Академією наук. За участі **О.Ф. Кіктевої** широкого розмаху набрала експериментальна робота з навчання дітей шестирічного віку в підготовчих класах шкіл та в підготовчих групах дитячих садків Київщини (див. віз на С. 84).

За ініціативи керівника в інституті організовані *курси резерву керівних кадрів і методистів*. Організаційний талант директора сприяв тому, що **Київський обласний інститут удосконалення вчителів був одним із кращих у республіці**. Колектив інституту брав участь у соціалістичних змаганнях з Московським обласним інститутом удосконалення учителів і неодноразово виходив переможцем.

У 1987 році Олену Федорівну Кіктеву (після виходу на пенсію) на посаді директора замінив її заступник з навчально-методичної роботи – **Віталій Тореодорович Федько**. На цей час в інституті було запроваджено *систему підготовки і перепідготовки керівних кадрів освіти Київської області*, завдячуючи якій в області з'явилися молоді, добре підготовлені, творчо працюючі завідувачі відділами народної освіти.

Від редакції

ПАРАЛЕЛІ ПРОФЕСІЙНИХ ТРАЄКТОРІЙ:

об'єктивні та суб'єктивні

- *З вересня 1950 р. посаду директора обійняла Валентина Трифілівна Гороноvsька, яка з 1944 року працювала в інституті методистом кабінету фізики і математики, – пишуть автори цієї статті.*

Про останнє мені стало відомо з жовтня 2015 року, під час знайомства з музеєм Академії неперервної освіти, зокрема зі стендом “Керівники Київського ІУВ”, але з Валентиною Трифілівною як учителькою знайома із 70-х років, коли мій однокурсник з КДПІ ім. О.М. Горького Борис Бойко розповідав про свою улюблену вчительку фізики, яка навчала його саме в тому приміщенні (там була тоді школа-інтернат), де згодом у цьому приміщенні розмістили методичний корпус ЦІУВ¹, у якому і я пропрацювала 10 незабутніх років.

Розповідь про свої враження, коли я уперше слухала та безпосередньо знайомилася з роботою учителя фізики СШ № 61 м. Києва Гороноvsької Валентини Трифілівни. Було це у 80-ті, під час республіканського семінару-практикуму для завідувачів кабінетами фізики ОІУВ і кращих учителів фізики УРСР. Кабінет фізики (на кшталт амфітеатру): Валентина Трифілівна серед іншого розповідає про своїх учнів і знайомить учасників семінару з картотекою, яку педагог ретельно збирала на кожного свого учня протягом усього часу роботи вчителем. Ось це і є та основа, на якій може бути вибудована особистісно зорієнтована освіта.

Я з колегами була біля витоків особистісно зорієнтованої освіти. Заради справедливості маю сказати: титанічна праця вчителя вимагає від нього стільки часу й енергії, однак ніде і ніхто не враховує їх як витрачений робочий час, тож і не оплачується. Як тоді, так і сьогодні, більшість з того, що роблять учителі, – робиться ними безоплатно, тобто благодійно!

Змінити ситуацію – наше покликання, оскільки і в освіті діє класичне правило: “порятунок потопляючих – справа їхніх рук”!

- *Із 1974 року по 1987 рік посаду директора інституту обіймала Заслужений учитель України Олена Федорівна Кіктева, – зазначено авторами цієї статті.*

З грудня 1974 по жовтень 1984 я працювала в Центральному інституті удосконалення вчителів МО УРСР на посаді завідувача кабінетом фізики та астрономії. Це був період, коли ЦІУВ започаткував декілька “ноу-хау”. Найбільш резонансне – курси підготовки резерву директорів середніх шкіл. Спочатку 4-місячні, потім – 3-місячні та насамкінець – 2-місячні. Формувалася методологія підготовки затребуваного часом директора школи. Викладачі кафедр ЦІУВ разом з методистами розробляли зміст такої підготовки і форми роботи з ними. Одночасно кожен з моїх колег-методистів піклувався про вчителів свого фаху. Як взірець, – на фото мої праці того часу, як-от: програми курсів підвищення кваліфікації та самоосвіти, методичні рекомендації, ін-

¹ Див. фото на цій сторінці. Сьогодні тут знаходиться УМО НАПН України.

формаційні листи тощо, адресовані методистам ІУВ і вчителям фізики (див. фото на цій сторінці).

Не менш важливим стало заснування Центральної картотеки передового педагогічного досвіду. Тож кожен методист Інституту мав вивчити досвід роботи новатора¹, узагальнити його і представити в Картотеці, що потребувало публічного представлення підготовлених матеріалів. Ураховувалася відповідність матеріалів критеріям передового педагогічного досвіду, які, до речі, такою були розроблені викладачами ЦІУВ, зокрема – В.І. Бондарем, нині академіком НАПН України, і М.Ю. Красовицьким).

За кількістю новачів, зінціюваних, поширених/розповсюджених, упроваджених, навіть вищених (тоді ми “широко” користувалися зазначеними термінами!), – рівних ЦІУВ не було: ми були того часу переможцями соціалістичного змагання на всесоюзному рівні, тож і довгий час тримали прапор у себе. Формат “врізу до статті” не дозволяє мені розказати вам, шановні читачі, про все, що проводилося ЦІУВ і залишається актуальним на сьогодні. Дізнатися про це ви можете з публікацій.²

Зупинюся ще на одному важливому аспекті, про який майже не згадують у публікаціях про спільну роботу ЦІУВ з ОІУВ.³

Саме в ці роки започатковано кураторство ЦІУВ щодо ОІУВ. Роль кураторів переоцінити важко: зацікавлена включеність в роботу ОІУВ представників ЦІУВ, співпраця у вивченні й вирішенні проблем, проведенні спільних заходів, підготовці публікацій і видань. Окрім того, звіти про кураторську роботу звічі на рік представлялися заступнику директора ЦІУВ В.Г. Стюсі, відомому методисту й співатору (разом з Є.С. Березняком) багатьох засадничих праць з проблем школознавства. Уявіть лише: яку інформацію про діяльність ОІУВ, про наміри, плани, результати й досягнення мав ЦІУВ!

А тепер Ви, дорогий читачу, можете зрозуміти, чому перехідний прапор переможців тривалий час залишався в ЦІУВ: всебічна обізнаність зі справами в ОІУВ забезпечувала адресність роботи ЦІУВ. Очевидним є й інше: така співпраця ЦІУВ із ОІУВ мала позитивні наслідки. У цьому Ви переконаєтеся, прочитавши статтю авторів щодо періоду, коли обласний інститут очолювала **Олена Федорівна Кіктева**, а потім її наступник – **Віталій Тореодорович Федько**.

Наостанок мені залишається лише поінформувати читачів про те, що куратором Київського обласного інституту удосконалення вчителів була я.

Ольга ВИГОВСЬКА,
головний редактор журналу, *Заслужений працівник освіти України.*

КИЇВСЬКИЙ міжрегіональний ІУВ

У 1991 році Київський міський та Київський обласний інститути удосконалення вчителів об'єднано у **Київський міжрегіональний інститут удосконалення вчителів**. Інститут очолив талановитий самобутній педагог і вчений **Віктор Григорович Слюсаренко**.

Перед новоствореним навчальним закладом поставало завдання не лише підвищення кваліфікації педагогів, а й *перепідготовка учителів*, особливо із суспільних дисциплін, що обумовлювалось новим змістом предметів суспільно-гуманітарного циклу, появою у навчальних планах нових предметів. У цей історичний період інститут *ліцензував діяльність щодо підготовки вчителів іноземних мов*, здобув право на *підготовку вчителів української мови і літератури, практичних психологів і соціальних педагогічних працівників, учителів початкових класів* тощо. Новацією у роботі інституту була розроблена й успішно реалізована *система підготовки методистів-кореспондентів*. Як і раніше, інститут, методичні кабінети відділів освіти, заклади освіти області були долучені до експериментальної роботи.

Отже, інститут став науковим і навчально-методичним центром Київщини.

¹ Це був час найбільшої затребуваності суспільством новаторства. Як відповідь на запит незабаром з'явиться в Останкіно і телешоу “Педагоги-новатори”, яке змогло зацікавити співвітчизників учительською працею.

² **Виговська О.І.** Потенціал минулого – гарантія сьогоденного поступу ЦІППО / О.І. Виговська // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2003. – №1. – С. 4-5.

³ З любов'ю до Вас...: головний принцип у методичній роботі: / автор О.І. Виговська // Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти: історія та розвиток: /ред. кол.: В.В. Олійник, Л.І.Даниленко [та ін.]. – К.: Логос, 2003. – С. 34-37.

⁴ Можливо, в дисертації або монографії С.В. Крисюка (див.: “Список використаних джерел”, на С. 87, п. 3) висвітлюється цей факт, але, на жаль, автору цих рядків про це невідомо.

ДРУГЕ НАРОДЖЕННЯ ОІПОПК

Своє друге народження обласний інститут підвищення кваліфікації педагогів святкує з травня 1999 року. Рішенням Київської обласної ради № 108-07-XXIII від 12 травня 1999 року та розпорядженням Київської обласної державної адміністрації № 276 від 28 травня цього ж року створено **Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів** як регіональний навчальний, науково-методичний, інформаційний та координаційний центр безперервної освіти педагогічних працівників і керівників навчальних закладів. Безпосередню участь у створенні інституту як обласного центру навчання дорослих взяв начальник Київського обласного управління освіти, доктор педагогічних наук, професор І.Л. Лікарчук. Саме він запропонував успішному директору експериментальної загальноосвітньої школи № 15 м. Білої Церкви, кандидату педагогічних наук Н.І. Клокар обійняти посаду ректора новоствореного закладу.

Наталія Іванівна Клокар очолила Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів з липня 1999 року. Як науковець і управлінець Н.І.Клокар за короткий час зуміла згуртувати професійний творчий колектив, здатний забезпечувати високі результати роботи за напрямками діяльності закладу освіти та стати одним із кращих ОІПО в Україні, досягти міжнародного визнання.

КИЇВСЬКИЙ ОІПОПК: нова модель

Предметом особливої уваги й піклування Наталії Іванівни стала підготовка управлінських кадрів. Підтвердженням цього є розроблена та впроваджена нею *авторська програма підготовки резерву управлінських кадрів "Дайте мені шанс"*. Науковою та освітньою спільнотами стрімко ширилися й інші інноваційні проекти й розробки інституту: *Концепція підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які мають педагогічні звання: "вчитель-методист", "викладач-методист", "вихователь-методист"* тощо; *Концепція розвитку інформаційно-навчального середовища системи освіти Київської області; програмно-методичні комплекси для підвищення кваліфікації педагогічних працівників та управлінських кадрів за дистанційною формою навчання; організація роботи обласної очно-заочної школи "Інтелектуал" як альтернативної форми підготовки обдарованої учнівської молоді до участі в інтелектуальних і творчих конкурсах і змаганнях; Концепція створення електронних навчально-методичних комплексів (ЕНМК) для навчання учнів, розроблення перших в Україні ЕНМК для профільного вивчення шкільних предметів; упровадження в освітню практику регіону моніторингових технологій контролю якості освітньої діяльності; обласний конкурс веб-сайтів навчальних закладів і установ освіти тощо. Свої ідеї і напрацювання колектив інституту висвітлював на власному освітньому порталі, складовими якого є сайти: *"Мій кращий урок"* з методичними розробками освітян області, електронне наукове фахове видання *"Народна освіта"*, започатковане спільно з Інститутом педагогіки НАПН України та Міжнародним освітнім фондом імені Ярослава Мудрого; електронні навчально-методичні комплекси; сайт дистанційного навчання тощо.*

Глибоке розуміння ролі науки в розвитку освіти, формуванні сучасного педагога стало запорукою успішної співпраці обласного інституту з інститутами Національної академії педагогічних наук України, вищими навчальними закладами, науковими установами, організаціями, асоціаціями України та зарубіжжя.

Входженню у світовий європейський простір сприяла участь КОІПОПК та закладів освіти Київської області у міжнародних програмах і проектах.

Зміст і організацію роботи інституту в курсовий і міжкурсний періоди забезпечували три кафедри, центри, навчально-методичні кабінети, наукові лабораторії. Для педагогічних працівників було запропоновано різні форми й технології підвищення кваліфікації, включаючи дистанційну. *Щорічно в інституті підвищували свій професійний рівень до 6 тисяч педагогічних працівників*, проходилися професійні конкурси для педагогів, семінари для керівників районних і міських методичних служб, навчання новопризначених методистів і персоналу інституту, а також творчі й інтелектуальні змагання обдарованих учнів.

У 2009 році Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів відзначив своє 10-ліття і 70-ліття із часу заснування обласного інституту удосконалення учителів. Осмислення багаторічного досвіду роботи, досягнень та успіхів колективу пред'явив у ювілейному виданні "Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів: 1939, 1999, 2009" [2], матеріали якого використані у статті.

ЗМІНА СТАТУСУ навчального закладу

У 2015 році Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради “Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів” очолив педагог-новатор України, доктор педагогічних наук **Іван Григорович Осадчий** – автор виховної системи структурно-рівневої соціалізації особистості, методики проектно-цільового управління навчальними закладами, теорії БМ-систем, управлінських технологій організації діяльності районної асоціації дитячих організацій, проектно-модульної організації діяльності РМК, розвитку педагогічної культури вчителя “Дельта +”, розвитку управлінської культури директора ЗНЗ “Дельта УК+”, концепції громадянського виховання учнів у системі загальної середньої освіти України.

Інтеграція України у світовий освітній простір передбачає постійне вдосконалення національної системи освіти, пошук ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, модернізацію змісту освіти та організацію її із урахуванням світових тенденцій і вимог ринку праці, зокрема забезпечення неперервності освіти та навчання протягом усього життя. Керуючись означеними підходами, задекларованими стратегічним документом, що визначає основні напрями розвитку педагогічної освіти в Україні – Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти [1], І.Г. Осадчий ініціював перейменування інституту в Комунальний вищий навчальний заклад Київської обласної ради “Академія неперервної освіти”, внесення змін в установчі документи та структуру.

Відповідно до рішення сесії Київської обласної ради від 13 серпня 2015 року № 1017-51-VI Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради “Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів” змінив назву на Комунальний вищий навчальний заклад Київської обласної ради “Академія неперервної освіти”. Натепер підрозділами академії є **4 кафедри, 24 відділи та 13 навчально-наукових лабораторій**.

Зміна статусу навчального закладу, оновлення його структурного потенціалу передбачає розширення простору для розвитку. Адже, відповідно до норм права, що регламентують роботу вищих навчальних закладів, академія провадить інноваційну діяльність, пов’язану із наданням вищої освіти, фундаментальної та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинену інфраструктуру, сприяє поширенню наукових знань тощо.

Визнанням високого статусу інституту є нагородження Гран-Прі “Лідер післядипломної педагогічної освіти України – 2011” та Гран-Прі “Лідер післядипломної освіти України – 2013” Міжнародної виставки “Сучасні навчальні заклади”, золотими медалями Міжнародної виставки “Сучасні заклади освіти” протягом 2007–2015 років, дипломами I ступеня Міжнародного форуму “Інноватика в сучасній освіті” у 2014, 2015 роках.

2013 року змінено назву навчального закладу на Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради “Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів”.

Після призначення Н.І. Клокар директором департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації обов’язки ректора інституту виконували: у 2012/2013 н.р. – **Л.В. Кабан**, вчений секретар, у 2013-2015 рр. – **Є.М. Бачинська**, проректор з науково-методичної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент; у 2015 – І.Г. Осадчий (див. вріз на цій сторінці).

Перед творчим колективом професіоналів **постали нові завдання, відкрилися нові можливості**. За досить короткий час діяльності у статусі академії колективом розроблено й підготовлено до реалізації низку інноваційних проектів: “Інваріант” – розроблення навчальних посібників для педагогів з інваріантної складової змісту навчання; “Методичний вектор” – модернізація науково-методичної системи регіону, побудова її на заса-

дах маркетингу та мережевої взаємодії; “SMOL-консультування” – система науково-методичного онлайн-консультування; “Блиц-опитування” – гнучка відкрита система опитування педагогів; “Інтелект+” – розвиток і систематизація роботи з інтелектуально обдарованими дітьми; продовжено роботу щодо підготовки навчального контенту для дистанційної форми підвищення кваліфікації освітян, а також для дистанційного навчання учнів; модернізовано концепцію підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які мають педагогічні звання тощо.

Визначною подією, що буде вписана на скрижалі історії освіти України, стало підписання Меморандуму про співробітництво між Національною академією педагогічних наук України та Департаментом освіти і науки Київської обласної державної адміністрації. У документі, який підписали президент НАПН України **В.Г. Кремень** та директор Департаменту освіти і науки Київської облдержадміністрації **В.Б. Рогова**, задекларовано напрями співробітництва щодо впровадження педагогічних інновацій у дошкільній, загальній середній та позашкільній освіті.

Свою багатогранну діяльність колектив академії презентує на освітньому порталі (<http://академія.com.ua>).

Віriamo, що знання історії закладу, аналіз його успішної діяльності і надбань, уміння визначати перспективи розвитку і відсутність страху перед

новим, а головне – колектив одностудумців, який прагне до самовдосконалення, – усе це є запорукою подальшої ефективної роботи навчального закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти: Наказ Міністерства освіти і наук України від 14.08.2013 р. № 1176 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/. – Назва з екрана.
2. Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів: 1939, 1999, 2009 : інформаційне видання / Н.І. Клокар, С.І. Мірошник, О.Д. Рокицька та ін.; за заг. ред. Н.І. Клокар. – Біла Церква, 2009. – 339 с.
3. Крисюк С.В. Становлення і розвиток післядипломної освіти педагогічних кадрів в Україні (1917-1995 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / С.В. Крисюк. – К., 1996. – 48 с.

Лариса Кабан, Ольга Рокицька

История учебного учреждения: от института усовершенствования учителей до Академии непрерывного образования

В статье рассматривается исторический путь развития Киевского областного института усовершенствования учителей за период его создания в 1939 году до 1999 года, времени создания Киевского областного института последипломного образования педагогических кадров, а также Академии непрерывного образования – в 2015 году.

Ключевые слова: история образования, последипломное педагогическое образование, институт усовершенствования учителей, академия непрерывного образования.

Larysa Kaban, Olha Rokytska

The history of educational establishment: from the pedagogical in-service teacher-training institute to the Academy of In-Service Education Lifelong Learning

The article considers the historical development of the Kiev Regional Teacher's Advanced Institute from the time of its foundation in 1939 until 1999, since the creation of the Kiev Regional Pedagogical in-service Teacher-training Institute of and The Academy of In-service Education in 2015.

Key words: history of education, postgraduate teacher education, Teacher's Advanced Institute, The Academy of In-service Education.

На фото: **В.Г. Кремень** і **В.Б. Рогова**
у момент взаємообміну документами:
МЕМОРАНДУМ підписано.

